

SARADNJA BOKELJSKE MORNARICE I POMORSKOG MUZEJA CRNE GORE

Uvaženi admirale, cijenjeni oficiri Bokeljske mornarice, dame i gospodo, na samom početku želio bih da zahvalim admiralu Sbutegi na mogućnosti i časti da govorim na Svečanoj akademiji Bokeljske mornarice.

Bratovština Bokeljska Mornarica pod imenom „Plemenito tijelo Bokeljske Mornarice“ bila je nosilac ideje, još krajem 19. vijeka o formiranju jedne zbirke predmeta od istorijske i kulturne vrijednosti što predstavlja početak muzeološke djelatnosti u Kotoru. Početkom 20. vijeka Bokeljska mornarica kao memorijalna institucija počela je da prikuplja predmete koji su bili vezani za prošlost Mornarice i ukupno pomorstvo Boke. Ovo je bio povod za inicijativu formiranja jednog Muzeja u Kotoru. Tako je na sjednici opštinskog vijeća od 28. januara 1906. godine vijećnik don Ivan Radimiri, prepozit stolne crkve svetog Tripuna, predložio da se na idućoj sjednici Vijeća stavi na dnevni red imenovanje inicijativnog odbora za osnivanje muzeja u Kotoru što je jednoglasno usvojeno. Na narednoj sjednici Vijeća od 2. aprila iste godine vijećnik don Ivan Radimiri izrazio je zadovoljstvo prihvaćenim predlogom i dao je obrazloženje u kojem veliča slavnu pomorsku i kulturnu prošlost Boke. Vijećnik Radimiri postavljen je iste godine za predsjednika novoosnovanog Bokeljskog starinarskog društva. Rad ovog odbora, kao i Starinarskog društva, nije zaživio sve do stvaranja Pomorskog muzeja 1938. godine u Kotoru. Tada, početkom 20. vijeka jedan od najaktivnijih inicijatora za formiranje muzejske zbirke bio je podadmiral Bokeljske mornarice, kapetan Pavo Božov Kamenarović iz Dobrote, pjesnik i narodni prvak. Temelje Pomorskom muzeju tih godina u Kotoru postavio je svojim velikim zalaganjem kotorski zanatlija Josip Jakičević, inače član uprave Bratovštine Bokeljske mornarice u Kotoru, pa se već tada otpočelo sa sređivanjem muzejske zbirke stare bratovštine pomoraca Kotora i Boke.

7.10.1934. godine otvorena je velika izložba istorijskog blaga u palati Grgurina, današnjem Pomorskom muzeju, u organizaciji tek formiranog Narodnog univerziteta Boke Kotorske. Predmeti koji su ostali sačuvani nakon rata, a bilo ih je nešto preko 700, bili su izloženi. Veliki dio tih predmeta pripadao je Bokeljskoj mornarici. Najzaslužniji za realizaciju pomenute izložbe bio je poznati bokeljski rodoljub, gospodin Sigismund Sbutega, glavni kućevlasnik reprezentativne palate Grgurina. Nakon 1934. godine velikim zalaganjem podadmirala Bokeljske mornarice Rudolfa Đunija zakupljen je i adaptiran dio prvog sprata sadašnjeg Pomorskog muzeja (do tada Sresko načelstvo), a najveći dio troškova platilo je tadašnje parobrodarsko društvo „Zetska plovidba“ iz Kotora. Tako je u februaru mjesecu 1938. godine za vrijeme Tripundanskih svečanosti otvoren muzej Bokeljske Mornarice na prvom spratu palate Grgurina. U Muzeju su tada formirane zbirke: modeli brodova iz raznih epoha, zbirka starog oružja, trofeji iz ratova i okršaja Bokelja, uspomene na istraživače morskih puteva, admirale i učitelje pomorskih vještina, zbirka starog novca koji je nekada bio u opticaju u ovim krajevima, važni dokumenti o tristogodišnjoj pomorskoj školskoj prošlosti kao i razni drugi arhivski dokumenti, stare povelje i stari pomorski atlas, predmeti i slike iz života Bokeljske mornarice, zbirka grbova bokeljskih porodica kao i slike brodova u vlasništvu Bokelja u originalu i u kopijama koje su radili za potrebe novog Muzeja slikari Anastas Bocarić i Ivo Mirković. Početkom Drugog svjetskog rata italijanska okupaciona vlast ispraznila je cijelu palatu Grgurina sa Muzejom. Velikom zaslugom tadašnjeg kustosa Muzeja, Marka Kurjala sve zbirke su sklonjene i sačuvane do oslobođenja 1944. godine. On je bio dobrovoljni kustos Muzeja sve do 1945. godine kada je njegov položaj pravno regulisan. Njegovom zaslugom su sačuvane sve muzejske zbirke za četiri godine rata. Umro je na mjestu kustosa Muzeja u osnivanju tačno na Tripundan 3. februara 1952. godine, sedam mjeseci prije zvaničnog otvaranja Pomorskog muzeja. Isključivo njegovom zaslugom, s obzirom da je on sačuvao ogroman fond za vrijeme Prvog i Drugog Svjetskog rata, stvorena je institucija kakav je Pomorski muzej. Bratovština Bokeljska Mornarica, osnivač Muzeja, prestala je postojati kao pravni subjekt poslije Drugog svjetskog rata. Brigu oko Muzeja preuzeo je Mjesni odbor, a kasnije Sreski odbor sve do 17.12.1949. godine.

Zadatak za osnivanjem pomorskih muzeja na primorju tadašnje novostvorene države u glavnim pomorskim centrima poslije Drugog svjetskog rata dobila je Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti iz Zagreba preko svog Jadranskog instituta. Stoga su u Kotor došli u jesen 1948. godine dva predstavnika ovih ustanova, akademik prof. dr Branislav Gušić sekretar JAZU i dr Bernard Stulli direktor Jadranskog instituta i delegat Ministarstva Pomorstva FNRJ u vladi SR Hrvatske. U Kotoru je održan zbor građana na kojem su oni izložili svoj zadatak. Njihovi planovi o osnivanju Pomorskog muzeja u Kotoru bili su s oduševljenjem prihvaćeni. S obzirom da JAZU nije mogla ni pravno ni finansijski preuzeti Pomorski muzej to je isti preuzelo u nadležnost Ministarstvo pomorstva FNRJ u Beogradu što su delegati JAZU dogovorili na Cetinju sa tadašnjim predsjednikom vlade Crne Gore Blažom Jovanovićem. Sve ovo je rezultiralo dekretom od 17.12.1949. godine od kad pravno postoji Pomorski muzej. Kako je Ministarstvo pomorstva tadašnje FNRJ svojim dekretom preuzelo Muzej dalo mu je i novo ime, Pomorski muzej Kotor. Nakon toga počelo se sa izradom projekta revitalizacije i adaptacije postojeće zgrade palate Grgurina koja je otvorena za posjetioce svečano 10.09.1952. godine na Dan mornarice FNRJ.

Nakon prekida od preko dvadeset godina rada drevne bratovštine Bokeljske mornarice poslije Drugog svjetskog rata, krenulo se sa inicijativama za obnovom Bokeljske mornarice. Stoga je u Pomorskom muzeju u Kotoru 18. februara 1947. godine formiran poseban Redakcioni odbor za izradu novog Statuta Mornarice sastavljen od saradnika Muzeja i Istorijskog arhiva iz Kotora.

12. septembra 1959. godine u Pomorskom muzeju su proslavljene 1150. godišnjica pomorske bratovštine „Bokeljska mornarica“ i stogodišnjica završene plovidbe oko svijeta kap. Iva Visina (1852-1859). Prisutni na svečanosti u Muzeju bili su: predsjednik Narodne skupštine Crne Gore Blažo Jovanović, izaslanik vrhovnog komandanta maršala Tita general pukovnik Milan Kuprešanin, državni sekretar za saobraćaj i veze SIV-a Peko Dapčević, predsjednik Izvršnog vijeća Narodne republike Crne Gore Filip Bajković. Odred Bokeljske mornarice bio je postrojen u svojoj tradicionalnoj nošnji sa srebrnim oružjem na trgu ispred Muzeja. Sa balkona su govorili kap. Benedikt Simović, zamjenik admirala Bokeljske mornarice i Mato Petrović narodni poslanik Savezne skupštine. Ovom prilikom u kotorsku luku uplovio je novoizgrađeni razarač Kotor gdje je obavljeno krštenje broda. Bokeljska mornarica je tada na rivi otplesala svoje tradicionalno kolo. U 1961. godini Kolektiv Pomorskog muzeja organizovao je proslavu „Nedjelja muzeja“ i pružio pomoć u organizovanju proslave Dana oslobođenja Kotora. Za ovaj dan je opremljen odred od 60 mornara u odorama Bokeljske mornarice sa starinskim oružjem koji je uvećao proslavu i doprinio propagandi pomorstva. Pomorski muzej je te 1961. godine popravio 50 uniformi i 40 pušaka od kojih je 23 osposobljeno za paljbu a sve za potrebe Bokeljske mornarice. 1962. godine izvršene su opravke i reparacija nošnji Bokeljske mornarice i u tu svrhu potrošeno je 431.760 tadašnjih dinara. Finansiranje je obezbijedio Pomorski muzej iz pomoći Fonda za unapređenje turizma Narodnog odbora opštine Kotor. U proslavi Dana mornarice 10.9.1962. i 10. godišnjice Pomorskog muzeja u Kotoru, kolektiv Muzeja je opremio odred od 70 mornara u odorama i sa starinskim oružjem Bokeljske mornarice. Odred je pod zapovjedništvom zamjenika admirala kap. Đurka Radimira po tradicionalnim običajima primio državnu zastavu od predsjednika Narodnog odbora opštine Kotor, izvršio svečani ophod gradom, odao počast pred spomenikom žrtvama rata i pred Pomorskim muzejom izvršio počasnu paljbu.

Saradnja Bokeljske mornarice i Pomorskog muzeja je nastavljena što se jasno vidi iz manifestacija i projekata realizovanih zajedničkim aktivnostima. Rad na pripremi Statuta otpočeo je još 18. februara 1947. godine kada je osnovan odbor za izmjenu Statuta, nastavljen je 1959. godine, a naročito intenziviran od početka 1964. godine do 30. avgusta iste godine kada je izglasan izmijenjeni Statut ove organizacije. Rad Pomorskog muzeja se sastojao u pronalaženju arhivske dokumentacije, pripremi Statuta i organizovanju stručnih sastanaka.

Djelatnici i saradnici Muzeja uzeli su aktivnog učešća u pripremi za štampu i izdavanje kapitalne i reprezentativne publikacije „12 vjekova Bokeljske mornarice“, koja je izašla u oktobru 1972. godine u izdanju Bokeljske mornarice Kotor.

Nekih značajnijih zajedničkih aktivnosti u jednom periodu nakon 1972. godine nije bilo.

Na dan Bokeljske mornarice, 26. juna 2002. godine, Hrvatska bratovština „Bokeljska mornarica“ u Zagrebu, donijela je odluku da se povodom 150. godišnjice polaska na put oko svijeta kap. Iva Visina dodijeli bronzana medalja s likom kap. Visina Pomorskom muzeju Crne Gore u Kotoru, rad akademskog slikara Dalibora Paraća. Medalja je dodijeljena za zasluge uspješne prezentacije bogate pomorske prošlosti Boke kotorske. Ova medalja je uručena na dan 50. godišnjice rada Pomorskog muzeja 10.09.2002. godine na svečanoj akademiji, u crkvi sv. Duha. Takođe ista takva medalja uručena je Ministarstvu kulture Crne Gore i Narodnom muzeju Crne Gore.

11.09.2003. godine u organizaciji Podružnice Bokeljske mornarice Herceg Novi i Pomorskog muzeja Crne Gore Kotor održan je u palati Grgurina omaž kapetanu Miroslavu Štumbergeru povodom 110 godina od njegovog rođenja.

Na dan Muzeja 10.09.2004. godine dodijeljena je tek ustanovljena nagrada „Merito Navali“ dr Milošu Miloševiću admiralu Bokeljske mornarice za veliki doprinos radu Pomorskog muzeja Crne Gore u Kotoru.

20.09.2004. godine u saradnji sa podružnicom Bokeljske mornarice Herceg Novi organizovana je izložba „Pobuna mornara Austro-Ugarske flote u Boki“.

Povodom dana podružnice Bokeljske mornarice Herceg Novi 29.09.2007 Pomorski muzej Crne Gore Kotor zajedno sa Podružnicom Herceg Novi bio je suorganizator izložbe „Hercegovski pomorski kapetani i brodovi 19. vijeka“.

13.01.2009. godine ,povodom proslave 1200 godina od prenosa relikvija sv. Tripuna i 12 vjekova Bokeljske mornarice, Pomorski muzej Crne Gore Kotor je bio suorganizator proslave zajedno sa Kotorskom biskupijom, Bokeljskom mornaricom i Opštinom Kotor. Tim povodom u Pomorskom muzeju otvoreno je obnovljeno odjeljenje Bokeljske mornarice i priređena izložba „Bokeljska mornarica na fotografijama 1860-1960. godine.

Ista izložba je 27.03.2009. godine otvorena u Kusleovoj kući u Podgorici povodom 1200 godina Bokeljske mornarice.

16.02.2014. u crkvi Uznesenja Blažene Djevice Marije u Rijeci, otvorena je izložba srebrnih zavjetnih darova Kotorske biskupije iz riznica Perasta, Dobrote, Prčanja, Kotora, Mula i Stoliva pod nazivom „Ex Voto – zavjetni darovi bokeljskih pomoraca“. Organizatori izložbe su bili Hrvatska bratovština Bokeljska mornarica Rijeka, Pomorski muzej Crne Gore Kotor i Kotorska biskupija.

11.11.2014. u Muzeju za umjetnost i obrt u Zagrebu, postavljena je izložba „Zavjetni darovi bokeljskih pomoraca“ u organizaciji Hrvatske bratovština Bokeljska mornarica 809, Zagreb, Kotorske biskupije i Pomorskog muzeja Crne Gore u Kotoru.

17.05.2016. u Pomorskom muzeju Crne Gore Kotor povodom desetogodišnjice obnove državnosti Crne Gore i međunarodnog dana muzeja premijerno je prikazan film „Kolo Bokeljske mornarice“ autora Dušana Vulekovića i otvoreno je obnovljeno odjeljenje Bokeljske mornarice.

27.06.2016. godine u atrijumu palate Buća-Luković u Tivtu Pomorski muzej Crne Gore Kotor prikazao je film o Bokeljskoj mornarici, u okviru manifestacije „Purgatorije“.

26.07.2017. godine povodom dana Bokeljske mornarice Kotor u Pomorskom muzeju Crne Gore promovisana je brošura „Bokeljska mornarica“ autora Antuna Sbutege. Organizatori su bili Pomorski muzej i Bokeljska mornarica Kotor.

06.10.2017. godine povodom godišnjice i sjećanja na Lepantsku bitku u organizaciji Centra za kulturu grada Krka i Pomorskog muzeja Crne Gore Kotor u galeriji grada Krka „Decumanus“ otvorena je izložba „15 decenija Bokeljske mornarice na fotografijama“.

Ovih dana se, pod pokroviteljstvom Ministarstva kulture Crne Gore, realizuje nabavka uniformi za Bokeljsku mornaricu, dok će se uskoro pristupiti i nabavljanju i popravljanju oružja za potrebe Mornarice.

Iz svega navedenog sagledava se bogata decenijska saradnja Pomorskog muzeja Crne Gore u Kotoru i memorijalne organizacije Bokeljska mornarica, koja će, nadamo se, biti još tješnja i uspješnija.